

УДК 343.341+343.237

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2022.16.22>

Єпринцев П.С.

кандидат юридичних наук, доцент

Криворізького навчально-наукового інституту,

проректор Донецького державного університету внутрішніх справ – директор

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9790-9565>

ЗАПОБІГАННЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Конституція України закріплює історично обумовлений пріоритет розвитку суспільства: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека є найвищою соціальною цінністю. У період глобалізації та докорінних змін політичних, соціально-економічних та ідеологічних цінностей суспільного устрою України злочинність стала суттєвою загрозою для національної безпеки та демократичного розвитку [1].

Відповідно до Закону України «Про Національну безпеку» (2018 р.) [2], національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз.

Забезпечення безпеки – одна з основних функцій будь-якої держави. Для вирішення завдань дослідження різних аспектів безпеки, формування і реалізації ефективної системи її забезпечення потрібні наукова і методологічна база, загальноприйнята для даної галузі діяльності мова професійного спілкування, категоріальний апарат (основні поняття і визначення, відповідна термінологія, класифікаційні ознаки тощо), єдині принципи забезпечення безпеки і нормативно-правова база механізму забезпечення.

Відповідно до Стратегії боротьби з організованою злочинністю (2020) організована злочинність (ОЗ) становить пряму загрозу для національної безпеки. Підвищення рівня тяжких та особливо тяжких злочинів, які вчи-

нено у складі організованих груп і злочинних організацій, зокрема із застосуванням вогнепальної зброї, установлення корумпованих відносин між посадовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування та криміналітетом, використання неконкурентних методів у фінансово-господарській діяльності підприємств негативно впливає на економічне зростання та пов'язаний з ним суспільний розвиток України. Ескалація жорстокості та насильства, дестабілізація внутрішньої соціально-політичної ситуації призводить до порушення функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також підриву авторитету держави та її правоохоронних органів серед населення [3].

ОЗ є інструментом, що використовується спецслужбами іноземних держав для дестабілізації ситуації в Україні та завдання шкоди національній безпеці. Наявні умови для використання окремими громадськими об'єднаннями ОЗ як засобу політичної боротьби та придушення демократії [3].

Боротьба зі злочинністю – складна системна діяльність, що являє собою єдність трьох наступних підсистем: попередження злочинності, запобігання кримінальним правопорушенням та правоохоронна діяльність. Це одна зі сфер соціального управління, що забезпечує вплив: а) на причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень; б) на саму злочинність з метою попередження та припинення її самодетермінації,

недопущення рецидиву кримінальних протиправних діянь [4, с. 380].

Запобігання, виявлення кримінальних правопорушень, розшук та викриття осіб, що їх вчинили, є першочерговими завданнями кримінології, оперативно-розшукової діяльності, пенітенціарної кримінології, криміналістики. Тому, сучасний етап розвитку української держави і суспільства висуває досить високі вимоги до правоохоронних органів у вирішенні ними завдань щодо боротьби зі злочинністю та забезпечення правопорядку. Інтенсивне зростання рівня злочинності та якісні зміни її структури, зумовлені загостренням суперечностей у різних сферах суспільного життя, занепадом моральності, недосконалістю законодавства та серйозними недоліками в правозастосовній практиці, природно, призводять до прискорення процесів розвитку ОЗ як соціального явища, більш інтенсивного формування її найбільш небезпечних організованих форм і видів.

Причини цього криються у кризових явищах економіки, неефективному виробництві й несправедливому розподілі матеріальних благ, наростаючих диспропорцій в економічному, політичному та соціальному розвитку суспільства. Тому запобігання злочинності, передусім організованих, необхідно вважати найважливішим загальнодержавним завданням, від вирішення якого багато в чому залежить моральний клімат у суспільстві, успіх економічних перетворень і підвищення життєвого рівня людей.

Не вдаючись до наукових дискусій, а підтримуючи С. А. Мозоля, зазначимо, що забезпечення кримінологічної безпеки – це діяльність держави, суспільства в цілому та їх інститутів, що ґрунтується на принципах комплексного програмування та планування, мета якої полягає у досягненні та підтримці соціально прийняттого рівня захищеності основних прав і свобод особи та суспільства, законних інтересів держави від злочинних посягань. Стратегія забезпечення кримінологічної безпеки є складовою частиною більш

глобальних стратегій; її мета полягає в недопущенні прояву криміногенних (стимулюючих злочинність) і, власне, кримінальних (проявів злочинності в конкретних кримінально караних діяннях) загроз національному та міжнародному спокою [5, с. 431].

Водночас, як зазначив Ю. В. Нікітін, сучасні статистичні дані підтверджують вагомий вплив злочинності на поглиблення кризи в державі. Нагальність розробки нової концепції протидії злочинності засвідчують соціально-політичний, економічний, культурологічний, психологічний стани в державі та негативна тенденція криміналізації нашого суспільства. Тому створення такої концепції, а також кримінологічної моделі внутрішньої безпеки суспільства є стратегічною метою сучасної системи протидії злочинності в Україні [6].

Розглядаючи *кримінологію* як науку, тобто форму людських знань про злочинність, як складову духовної культури суспільства, систему понять про суспільно небезпечні явища і закони соціальної дійсності, а також форми запобігання і протидії цим негативним процесам, слід визначити її як *особливу сферу цілеспрямованої людської діяльності*, яка включає вчених з їхніми знаннями, наукові заклади і має на меті дослідження на основі певних методів пізнання об'єктивних законів розвитку суспільства і мислення для передбачення і *перетворення* дійсності в інтересах суспільства. Ґрунтуючись на системі перевірених практикою знань, які є загальним продуктом антикримінальної діяльності суспільства і держави на основі саме кримінології складається механізм державної діяльності, що активно й цілеспрямовано впливає на нейтралізацію, стримання та протидію злочинності і саме в цьому проявляється її прикладний характер у виді кримінологічної практики (тобто практики, заснованої не на аморфних, відірваних від реальності уявленнях, а на комплексній науково обґрунтованій системі знань про злочинність та її запобігання і протидію). Отже, саме кримінологія, її тео-

ретична складова і практично-прикладний компонент у виді кримінологічної практики надає підґрунтя для формування та розвитку кримінологічної політики як специфічного соціально-правового явища в межах глобальної внутрішньої політики у сфері запобігання та протидії злочинності [7, с. 141].

Під загрозою кримінологічній безпеці (кримінологічною загрозою) варто розуміти не лише саму злочинність, але і систему криміногенних детермінантів, що створюють потенційну або реальну небезпеку для об'єктів кримінологічної безпеки на території країни. Наразі вирішення завдань з утримання злочинності на соціально прийнятному рівні, її зменшення, захисту суспільства, особи й держави від злочинних посягань не зводиться до заходів, адресованих тільки самій лише злочинності та її суб'єктам, а передбачає і вплив на жертв кримінальних правопорушень, надання їм необхідної допомоги з боку суспільства та держави. Необхідно своєчасно виявляти суб'єктивні й об'єктивні чинники, що впливають на виникнення кримінальних правопорушень і на зміну кількісних і якісних характеристик злочинності. Безперечно, найдієвішим є комплексний підхід до розуміння соціальної практики, яка прагне мінімізувати масштаби та шкідливі наслідки злочинності. Саме тому особливого значення набуває проблема побудови адекватної системи кримінологічної безпеки [5, с. 157].

У зв'язку з вищевикладеним, потребує дослідження питання боротьби зі злочинністю й у контексті окреслення проблеми запобігання як дієвого засобу забезпечення національної безпеки держави.

Історичні корені цього виду соціальної практики сягають глибини століть. Адже злочинність протягом усієї еволюції людства супроводжувала суспільство і відіграла роль дестабілізуючого фактору всіх сфер його життєдіяльності. Під час цього процесу люди різними способами боролися зі злочинністю, проте ще ніколи не вдавалося повністю нейтралізувати її. Зі зміною суспільно-економічних

формацій злочинність видозмінювалася, зникли одні її види, на зміну їм з'явилися інші. Водночас з появою перших кримінально-правових заборон і злочинів, учинених усупереч їм, стали діяти заходи не тільки каральної, а й запобіжної протидії злочинності.

У боротьбі зі злочинністю важливе значення надавалося її запобіганню, оскільки це є найбільш гуманним і економічним засобом протидії їй. Крім того, науково обґрунтований, апробований і коректно впроваджений комплекс заходів запобігання є найбільш ефективним засобом нейтралізації злочинності.

Таким чином, запобігання ОЗ – система заходів, спрямованих на: попередження ОЗ (система заходів із виявлення та усунення причин і умов, що породжують ОЗ або їй сприяють, превентивних заходів впливу на осіб, причетних до ОЗ, запобігання формуванню організованих злочинних угруповань, а також заходів із недопущення поширення кримінальної субкультури) і реінтеграцію в суспільство організованих учасників організованих злочинних угруповань; загальну організацію, здійснення та контррозвідувальне забезпечення боротьби з ОЗ; управління ризиками, зумовленими ОЗ. Запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються організованими групами – це сукупність кримінологічних заходів правоохоронних та інших державних і недержавних органів, установ і організацій та окремих громадян щодо виявлення та усунення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінальних правопорушень стійкими об'єднаннями декількох осіб (три і більше) з розподілом функцій, які попередньо зорганізувалися для вчинення кримінальних правопорушень з метою недопущення настання суспільно небезпечних наслідків, чи їх рецидиву, а також превентивного впливу на осіб схильних до протиправної поведінки.

Запобігання ОЗ включає в себе: по-перше, всеохоплюючу систему заходів усіх суб'єктів із спеціально-кримінологічного запобігання і проявів окремих кримінальних правопорушень; по-друге, ця діяльність здійснюється

між двома сторонами суспільством і злочинними групами; по-третє, суспільство з метою недопущення злочинних проявів проти самого себе, як запобіжний захід, здійснює усунення детермінант, що сприяють ОЗ; по-четверте, будь-яке демократичне суспільство може існувати тільки дотримуючись принципу верховенства права. Закони, які приймає держава для захисту прав і свобод людини, громадянина, повинні відповідати цьому важливому принципу. У разі вчинення кримінального правопорушення держава застосовує примусові заходи – покарання.

Отже, запобігання ОЗ зосереджується не на покаранні винних осіб, а на недопущенні можливих кримінальних правопорушень, а в разі їх початку – своєчасне припинення.

Виходячи з цього, можна сказати, що запобігання ОЗ є однією із сфер соціального управління, спеціально скерованого на профілактику (превенцію) кримінальних правопорушень. Загальна організація запобігання ОЗ включає: 1) інформаційно-аналітичну роботу; 2) визначення стану ОЗ, у тому числі латентної; 3) виявлення її чинників; 4) визначення структури їхнього впливу на злочинність; 5) кримінологічне прогнозування і планування; 6) законотворчу діяльність щодо запобігання ОЗ; 7) реалізацію відповідних комплексних програм; 8) своєчасне припинення розпочатих кримінальних правопорушень та їх розслідування; 9) залучення ЗМІ та інших інститутів громадянського суспільства до профілактичної діяльності та формування здорового морально-психологічного клімату в суспільстві; 10) належну фінансову підтримку наукових досліджень у сфері запобігання ОЗ.

Суб'єкти запобігання ОЗ утворюють цілісну у функціональному й організаційному відношенні систему, з'єднану спільністю мети та управління у сфері боротьби зі злочинністю. Складність цієї системи обумовлена, з одного боку, багатогранністю виконуваних завдань по забезпеченню безпеки, запобіганню, профілактиці, припиненню, розкриттю і розслідуванню злочинів, а з іншого – розподілом

завдань між суб'єктами різних рівнів, що обумовлене ієрархічною побудовою системи. Дана система є складною соціальною організацією, бо групи однорідних органів, що входять в неї, утворюють відносно самостійні організаційні формування, які функціонують на основі тотожних закономірностей. Кожне з таких формувань є підсистемою більш великої системи та водночас складається зі своїх підсистем [8].

Як зазначають науковці, оскільки злочинність, зокрема й організована, породжується складним причинним комплексом, запобігання їй може бути ефективною лише за умови формування відповідної системи комплексних економічних, соціальних, правових та організаційних заходів, спрямованих на нейтралізацію, блокування, витіснення цього небезпечного явища на засадах здійснення спеціальної правоохоронної діяльності [9]. Ядром такої діяльності має стати принципово нова правоохоронна структура, здатна оперативно реагувати на ті виклики й загрози, які нині виникають з боку ОЗ [10, с. 477].

У широкому значенні в запобігання злочинності беруть участь представницькі органи, органи виконавчої влади, судові органи; весь комплекс підприємств, установ і організацій, що функціонують в різних сферах соціальної життєдіяльності; громадські об'єднання та окремі громадяни. Проте вказана діяльність здійснюється переважною більшістю названих органів або організацій, супутніх в процесі вирішення інших завдань. Лише для порівняно невеликої частини цих суб'єктів, які реалізують спеціальні цілі та завдання з запобігання, наділені відповідними правами й обов'язками з впливу на ті або інші криміногенні фактори та у зв'язку з цим здійснюють відповідне інформаційне, методичне, ресурсне, кадрове забезпечення, вказана діяльність є спеціально обумовленою [8].

У рамках запобігання кримінальним правопорушенням неможливо не згадати про суб'єктів, які його здійснюють. Залежно від цілей, завдань і функціональних обов'язків,

суб'єктів запобігання умовно можна поділити на дві групи: а) суб'єкти запобігання, які діють на загальносоціальному рівні; б) спеціальні суб'єкти запобігання ОЗ, до яких належать: органи, які спеціально створені для боротьби зі злочинністю (які діють у рамках кримінального судочинства); органи, що здійснюють інші функції (діють поза рамками кримінального судочинства) [11, с. 21].

Беручи до уваги положення ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», систему суб'єктів, які здійснюють боротьбу з ОЗ, законодавець класифікує на:

а) спеціально створені для боротьби з ОЗ державні органи;

б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з ОЗ в межах виконання покладених на них інших основних функцій [12]. До державних органів, спеціально створених для боротьби з ОЗ, віднесено Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України. Не звертаючи увагу на те, що цей підпункт втратив чинність, як такий, що є неконституційним, на підставі Рішення Конституційного Суду № 9-рп/2004 від 07.04.2004 р. [13], законодавець із закону його не виключив;

в) спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та ОЗ Служби безпеки України (СБУ).

У разі необхідності Верховною Радою України на постійній або тимчасовій основі можуть бути створені й інші спеціальні органи для боротьби з ОЗ [12].

Аналіз наведених положень Закону підтверджує, що на сьогоднішній час в Україні інституційного удосконалення боротьби з ОЗ не ведеться і на державному рівні навіть не відслідковуються положення законодавчих актів. Зокрема, як стверджує О. С. Доценко, про це свідчить той факт, що в аналізованому Законі Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України не вилучено. І тільки 08.02.2005 р. цей комітет було

ліквідовано Указом Президента України «Про деякі питання організації діяльності Ради національної безпеки і оборони України» № 208/2005 [14], передавши його функції, фінансове та матеріально-технічне забезпечення Раді національної безпеки і оборони України. Згодом, Указом Президента України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України» від 15.12.2006 р. № 1084/2006 [15] було визнано таким, що втратив чинність і Указ Президента України «Про деякі питання організації діяльності Ради національної безпеки і оборони України» ще 08.02.2005 р. № 208/2005, а отже, втратили чинність і положення Указу про ліквідацію і передачу функції Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України Раді національної безпеки і оборони України. Це відбулося у зв'язку з тим, що підпункт «а» п. 2 ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» за Рішенням Конституційного Суду України від 07.04.2004 р. № 9-рп/2004 визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), а також припинити провадження у справі щодо неконституційності Указу Президента України «Про Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю» від 26.11.1993 р. № 561 та Указу Президента України «Про підвищення ефективності діяльності Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю» від 13.05.2003 р. № 402 [13; 16, с. 127–128].

Однак, для визначення суб'єктів запобігання ОЗ, на наш погляд, слід виходити з основних напрямів такої діяльності, до яких законодавцем віднесено: створення правової основи, організаційних, матеріально-технічних та інших умов для ефективної боротьби з ОЗ, організація міжнародного співробітництва у цій сфері; виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують ОЗ та сприяють

їй; запобігання нанесенню шкоди людині, суспільству, державі; запобігання виникненню організованих злочинних угруповань; виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, притягнення винних до відповідальності; забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, державі; запобігання встановленню корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність; протидія використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і засобів масової інформації; запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів (ст. 6) [12].

Таким чином, на нашу думку, систему державних органів у сфері запобігання ОЗ, становлять:

1) державні органи, які здійснюють запобігання ОЗ; а) державні органи, які здійснюють запобігання ОЗ відповідно до визначеної законом компетенції (прокуратура України; Національна поліція України; національне антикорупційне бюро України; Державне бюро розслідувань; Бюро економічної безпеки; органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори; б) державні органи, які здійснюють контррозвідальне забезпечення боротьби з ОЗ. Контррозвідальне забезпечення боротьби з ОЗ здійснюється Службою безпеки України;

2) державні органи, що беруть участь у запобігання ОЗ. Участь у запобіганні ОЗ відповідно до визначеної законом компетенції беруть розвідувальні, правоохоронні, контролюючі та інші державні органи, що сприяють державним органам, які здійснюють запобігання ОЗ.

Запропонована система суб'єктів запобігання ОЗ, з одного боку, розширює коло

основних суб'єктів такої діяльності порівняно із суто спецпідрозділами, а з іншого боку – виключає з цього кола інституції, для яких в умовах реформування системи кримінальної юстиції та державного апарату в цілому завдання щодо запобігання ОЗ не належать до основних.

На сьогодні доводиться констатувати, що кримінальні протиправні діяння стають дедалі жорстокішими, добре спланованими та організованими, а новий КПК України (2012 р.) так і не став надійним і належним інструментом запобігання їм. Тому головною метою забезпечення кримінологічної безпеки суспільства, особи та держави є своєчасне виявлення кримінологічних загроз, їх нейтралізація й відображення. Характер і вид загрози впливає на вибір заходів із забезпечення кримінологічної безпеки, визначає напрями забезпечення безпеки та сприяє виявленню можливих об'єктів злочинних посягань. Їх конкретизація допомагає координації діяльності різними державними та громадськими структурами.

Відсутність системного підходу до запобігання ОЗ та вчинення тяжких й особливо тяжких злочинів організованими групами, мінімальний рівень взаємодії правоохоронних органів, застаріле та розбалансоване законодавство, недосконалість моніторингу криміногенної ситуації, відсутність єдиної методології оцінки загроз організованої злочинності, використання застарілих форм і методів боротьби призводить до низького рівня боротьби з нею.

Тому, з огляду на сучасні умови, військові дії на території країни й стан поширення організованої злочинності, складне безпекове середовище та криміногенну ситуацію всередині держави організація запобігання організованій злочинності має стати одним із головних завдань державної політики та потребує вжиття дієвих скоординованих міжвідомчих заходів і поглиблення міжнародного співробітництва.

Анотація

У статті зазначено, що кримінологічна безпека повинна займати провідне місце у системі забезпечення національної безпеки, яка є системою заходів, здійснюваних державними та іншими органами, організаціями й установами, а також окремими громадянами з метою захисту важливих інтересів особи, суспільства та держави. Головну роль у здійсненні цих заходів відіграють правоохоронні органи. Загальними цілями системи забезпечення кримінологічної безпеки є своєчасне виявлення вже існуючих і прогнозування можливих негативних тенденцій у стані злочинності та її проявах, які можуть загрожувати життєво важливим інтересам об'єктів кримінологічної безпеки, вироблення та здійснення комплексу заходів щодо запобігання, припинення й локалізації дії цих загроз. Автором сформульоване поняття запобігання організованій злочинності та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються організованими групами. Встановлено, що нинішня система суб'єктів запобігання організованій злочинності в Україні є малоефективною і значною мірою наявні проблеми не вирішені. Вона продовжує залишатися такою, що не відповідає міжнародним стандартам захисту прав людини, характеризується каральною спрямованістю, корупційними зв'язками, залежною від владних осіб, дублюванням функцій між собою, громіздким центральним апаратом і розбалансованою структурою на місцях, незадовільним організаційно-правовим і кадровим забезпеченням їх діяльності тощо. Тому за результатами дослідження, запропоновано нову систему державних органів у сфері запобігання організованій злочинності.

З'ясовано, що участь у запобіганні організованій злочинності відповідно до визначеної законом компетенції беруть розвідувальні, правоохоронні, контролюючі та інші державні органи, що сприяють державним органам, які здійснюють запобігання організованій злочинності, в обов'язки покладених на них завдань.

Ключові слова: організована злочинність, запобігання, безпека, правоохоронний орган, суб'єкт, система.

Yerpyntsev P.S. Prevention of organized crime as a means of ensuring the national security of the state

The article states that criminological security at this historical moment should occupy a prominent place in the national security system, which is a system of measures carried out by state and other bodies, organizations and institutions, as well as by individual citizens in order to protect the important interests of the individual, society and the state. The main role in the implementation of these measures is played by law enforcement agencies. The general goals of the criminological security system are the timely detection of already existing and forecasting of possible negative trends in the state of crime and its manifestations, which may threaten the vital interests of criminological security objects, the development and implementation of a set of measures to prevent, stop and localize the effects of these threats. The author formulated the concept of prevention of organized crime and prevention of criminal offenses committed by organized groups. It was established that the current system of entities for the prevention of organized crime in Ukraine is ineffective and to a large extent the existing problems have not been resolved. It continues to remain in a state that does not meet international standards for the protection of human rights, is characterized by a punitive orientation, corruption ties, dependence on powerful persons, duplication of functions among themselves, a cumbersome central apparatus and an unbalanced structure on the ground, unsatisfactory organizational, legal and personnel support for them activities, etc. Therefore, according to the results of the research, a new system of state bodies in the field of prevention of organized crime is proposed.

It was found that intelligence, law enforcement, control and other state bodies that assist state bodies that prevent organized crime take part in the prevention of organized crime in accordance with the competence defined by law, within the scope of the tasks assigned to them.

Key words: organized crime, prevention, security, law enforcement agency, subject, system.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Про національну безпеку України : Закон від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
3. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. № 392. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zatverdiv-strategiyu-nacionalnoyi-bezpek-63577>
4. Джужа О. М., Василевич В. В. Концептуальні засади співвідношення кримінальної, кримінально-правової та кримінологічної політики. *Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ*. 2014. № 4 (93). С. 30–45.
5. Мозоль С. А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків: Константа, 2018. 482 с.
6. Нікітін Ю. В. Протидія злочинності в системі забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства: монографія. Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2009. 373 с.
7. Василевич В. В. Теоретичне підґрунтя створення та розвитку кримінологічної політики. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. 2014. Вип. 1. С. 139–148.
8. Авдєєв О. О., Васильєв А. А., Литвинов О. М. та ін. Кримінологія: питання та відповіді / за заг. ред. О. М. Литвинова. Х.: Золота миля, 2015. 324 с.
9. Мельничук Т. В. Організовані форми злочинної діяльності у зовнішньоекономічній сфері: кримінологічне дослідження : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2009. 232 с.
10. Жаровська Г. П. Організаційні аспекти протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 73. С. 477.
11. Юхно О. О. Правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 1. С. 21.
12. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>
13. Конституційний Суд України: рішення від 07 квіт. 2004 р. № 9-рп/2004. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-04>
14. Про деякі питання організації діяльності Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 08.02.2005 р. № 208/2005. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/2005/ed20051014/sp:max25>
15. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України: Указ Президента України від 15 груд. 2006 р. № 1084/2006. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/2005/sp:max25>
16. Доценко О. С. Адміністративно-правовий механізм забезпечення протидії організованим злочинності в Україні: концептуальні підходи : дис... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2020. 502 с.